

40. Стельмашук Г. Давнє вбрання на Волині / Г. Стельмашук. – Львів : Волинська обласна друкарня, 2003. – 276 с.
41. Станкевич М. Є. Бучач та околиці. Маленькі образки / М. Є. Станкевич. – Львів : СКІМ, 2010. – 256 с.
42. Тищенко О. Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України XIII–XVIII ст.: [навч. посібник] / О. Тищенко. – К. : Либідь, 1992. – 192 с.
43. Учись вишивати: альбом / [авт.-упор. Сорокіна Л. М.]. – Київ : Рад. школа, 1988. – 8 с.
44. Українська вишивка: альбом / [авт.-упор. Кара-Васильєва Т. В.]. – К. : Мистецтво, 1993. – 263 с. іл.
45. Українська сорочка: альбом / [авт.-упор. Кара-Васильєва Т. В.]. – К. : Томірс, 1994. – 29 с. іл.
46. Федорук Т. Диво нашого міста / Т. Федорук // Діалог. – 1992. – 19 вересня.

УДК 658. 512. 2

В. В. ДУТКА

МЕТОДИ ПРОЕКТУВАННЯ В ДИЗАЙНІ ОДЯГУ

У статті розглядаються основні методи проектування у дизайні одягу, що використовуються в навчальних програмах фахових дисциплін у галузі проектування та моделювання костюма. Виокремлені основні завдання в дизайні одягу. Досліджено способи творчого процесу розв'язання завдань.

Ключові слова: дизайн, одяг, проектування, метод, комбінаторика, трансформація, кінетизм, деконструкція.

В. В. ДУТКА

В статье рассматриваются основные методы проектирования в дизайне одежды, которые используются в учебных программах специализированных дисциплин в области проектирования и моделирования костюма. Обозначены основные задачи в дизайне одежды. Исследованы приемы творческого процесса решения задач.

Ключевые слова: дизайн, одежда, проектирование, метод, комбинаторика, трансформация, кинетизм, деконструкция.

V. V. DUTKA

METHODS OF CLOTHING DESIGN

In this article the author considers the basic methods of clothing design, which are used in the curricula of specialized subjects in the fields of dress design and modelling. She singles out the main tasks of the latter. She has worked out the teaching methods to accomplish the goals set in creative process.

Key words: design, clothing, method, combinatorics, transformation, kinetics, deconstruction.

У процесі формування дизайнера одягу основним завданням є підготовка фахівця, здатного вирішувати різноманітні завдання, пов'язані з проблемами художньо-естетичної культури соціуму. Оскільки костюм є елементом суспільно-побутового призначення, частиною матеріальної культури, галуззю ужиткового мистецтва, то він і формується в тісній залежності від розвитку суспільства. Нові естетичні та екологічні проблеми у проектуванні одягу зумовлені естетикою постмодернізму, екологічною естетикою, пріоритетами самого споживача,

переорієнтацією в сторону пошуку нових образів, форм, технологічних прийомів і, в кінцевому результаті, нових концепцій у моделюванні.

Проблема побудови та організації форм костюма, художнього проектування промислових виробів розглядається в навчальному посібнику Т. В. Ніколаєвої «Тектоніка формоутворення костюма», де зокрема йдеться про основні стадії художнього проектування, систему естетичних показників структури споживчих вимог у дизайн-проектуванні та головні принципи архітектонічного формоутворення [3].

Питання стилю, моди та культури одягу висвітлені в підручнику групи авторів Т. В. Козлової, Л. В. Ритвінської, З. Н. Тимашевої «Моделювання та художнє оформлення жіночого та дитячого одягу», де вкладені композиційні закономірності організації костюма та основні положення з моделювання [2].

Ряд нових навчальних концепцій художнього проектування костюма висвітлено в навчальному посібнику З. Тканко, О. Коровицького «Моделювання костюма в Україні ХХ століття», присвяченому актуальним питанням теорії та практики українського художнього моделювання на базі методичного і творчого досвіду кафедри моделювання костюма Львівської національної академії мистецтв [5].

Мета статті – виявити основні напрями у формуванні методів сучасного проектування костюма та обґрунтувати доцільність їх використання у навчальному процесі.

Домінуючим методом у творчості художників-модельєрів сьогодні виступає асоціативний – як уявний зв'язок митця з джерелом натхнення на основі виразної ознаки у створенні нового образу за допомогою чисельних виражальних засобів: пластики матеріалів, конструктивних ліній, декору, фактури тощо [5, с. 6].

Швидкий прогрес техніки прискорює зміну одних матеріалів іншими й породжує нові засоби виготовлення різних елементів костюма, починаючи з тканин і закінчуючи прикрасами.

Великий і безпосередній вплив на костюм мають засоби транспорту. Бурхливий розвиток сучасних міських транспортних засобів зумовив значну зміну в буденному костюмі. Зникнення шлейфів, значне укорочення спідниць, відмова від пишної орнаменталістики, мережива, оборок, рюш, бантів певною мірою пояснюється зручностями користування міським транспортом [1, с. 12].

Нові принципи проектування розробляються на основі:

- упровадження проектування в реальний культурно-історичний контекст з урахуванням екології людини;
- звернення до індивідуальної особистості, а не до абстрактного споживача;
- співавторства зі споживачем;
- активного творчого ставлення до продукту дизайну, а не пасивне використання його за дизайнерською схемою;
- участі дизайнерської діяльності в розробці сценаріїв способу життя людини тощо.

Нові вимоги до продуктів дизайну полягають у тому, що вони повинні бути суттєво привабливими, добродійно впливати на психіку людини, викликати позитивні емоції, надавати можливості творчо діяти. Мінливий, непостійний, короткочасний, але істотний чинник – мода систематично здійснює в одязі часткові зміни, що стосуються деталей та елементів зовнішньої форми костюма на певний період часу. Дизайн одягу відрізняється від моделювання одягу тим, що він ставить не приватні завдання, які вирішуються за короткий відлік часу, а піднімає загальні проблеми, що можуть бути не в площині модних тенденцій, а стосуватися життєдіяльності людини в суспільстві. Завдання дизайну – розробляти нові напрями, за якими буде розвиватися мода.

Передбачаючи розвиток дизайну одягу ХХІ ст., можна виокремити наступні завдання галузі:

- трансформація простої форми в складну;
- розробка безрозмірного одягу;
- створення незшитого одягу;
- створення одягу на основі простого крою; розвиток тенденції зшиття та взаємопроникнення різних видів асортименту;

- трансформація одягу для створення комфортності;
- пошук нових тканин, матеріалів, фактур, малюнків;
- розробка нових технологічних прийомів.

Отже, дизайн намагається вирішити проблеми комфортності одягу, гармонійного злиття людини з навколишнім середовищем, створення нових форм у костюмі. Використовуючи такі методи проектування, як комбінаторні, модульні, метод деконструкції та ін., дизайн пропонує нові шляхи розвитку одягу в майбутньому.

Проектування дає корисний ефект у тому випадку, коли мислення дизайнера розвинуто в професійному напрямі і художник може чітко сформулювати завдання, швидко відпрацювати найбільшу кількість ідей за обмежений час, знайти оригінальне, деколи нетрадиційне і сміливе рішення.

Для вирішення проектного завдання існує певний план творчого процесу:

- 1) виникнення ідеї та постановка завдання;
- 2) збір та накопичення матеріалу, визначення творчого джерела: вирішуючи певне завдання, дизайнер завжди стоїть перед проблемою вибору засобів, що повною мірою і точно можуть виразити його ідею. Процес творчості пов'язаний не тільки з емоційними почуттями, а й абстрактним мисленням людини. Абстрагування – це умовне відволікання від ряду властивостей і порівняння з іншим явищем та предметом;
- 3) концентрація зусиль, інтенсивна робота проектування.

На всіх етапах проектування теоретична та практична робота будується за складною проектною методикою:

- осмислення проблемної ситуації (виникнення ідеї, постановка завдання);
- аналіз (збір та накопичення матеріалу, визначення творчого джерела);
- визначення принципів і засобів вирішення завдання (абстрагування);
- формування концепції образотворення;
- аналіз проектної ситуації;
- ескізний пошук варіантів вирішення проекту;
- проектування (розробка, графічне вирішення, узагальнення).

Комбінаторні методи є основними у проектуванні. До них належать комбінаторика, трансформація, кінетизм.

Комбінаторика – метод формотворення в дизайні, що базується на пошуку, дослідженні та застосуванні закономірностей варіативної зміни просторових, конструктивних, функціональних і графічних структур, а також на способах проектування об'єктів дизайну з типових елементів. Він полягає в комбінуванні різними способами форм, елементів, частин. Процес освоєння методу комбінаторики в проектуванні можна поділити на основні прийоми:

- комбінування типових стандартних елементів (модулів) під час створення цілісної форми;
- комбінування деталей, пропорційних членувань усередині певної форми (за певною конструктивною основою або базовою формою).

Комбінаторика оперує певними засобами комбінування, переставлення, вставлення, групування, обертання тощо. Прийом переставлення передбачає зміну або заміну елементів. Він часто використовується під час варіативного застосування деталей виробу на одній конструктивній основі або під час заміни одних деталей іншими. Наприклад, заміни комірів кишенями, поясами, сумками, що трансформуються у вигляді квадратів, трикутників та ін. Авангардисти в моді з успіхом використовують цей метод проектування, оскільки у процесі своєї початкової ідеї можна довести до гротеска, а в подальшому – знайти в ньому раціональне вирішення.

Прийом вставок використовується для створення складної форми з простої. Для цього потрібно взяти просту, давно відому форму одягу (пряму, розширену або звужену), розрізати її в певному напрямі (вертикально, горизонтально, діагонально) та вставити в розрізи пласкі частини простої геометричної форми (квадрат, прямокутник, трикутник, трикутник різної конфігурації, коло, півколо тощо). Можна також вкладати інші складні форми у вигляді рослинних чи будь-яких інших мотивів. Кількість вставок може зростати від однієї-двох у

бокових швах до такої кількості, яка необхідна для створення певної форми. Використовуючи тканини контрастного кольору та фактури, можна створити цікаві декоративні вирішення.

Трансформація – метод перетворення або зміни форми, що визначається динамікою, рухом, перетворенням однієї форми в іншу (наприклад, кінці коміра загинаються, складаються, зав'язуються навколо шиї, заплітаються в косички). Процес перетворень може бути безкінечним. У результаті виріб має багатоваріативний спосіб носіння, що продовжує термін його експлуатації.

Кінетизм – комбінаторний метод проектування, в основі якого лежить ідея руху форми. Він полягає у створенні динаміки форм за рахунок декору (малюнків тканини). Ідея кінетичного малюнка є дуже цікавою для художників-модельєрів, бо дозволяє створити потужну динаміку всередині статичної форми.

Окрім вищезгаданих, існує ще декілька популярних методів проектування одягу. Створення безрозмірного одягу – комбінаторний метод проектування для виготовлення одягу одного середнього розміру, що підійде великій кількості споживачів різної комплекції. Актуальним є проектування та виробництво одягу, який в певній комбінації міг би скласти цільний гардероб, призначений на всі випадки життя. Речі повинні бути досить простими за формою та комбінуватися в різноманітні комплекти. Прикладом безрозмірного одягу може бути так званий «гнучкий» трикотажний одяг. Частина комплекту типу «труба» добре сидять на фігурах різних розмірів. Із розвитком виробництва еластичних тканин можливості проектування одягу «для всіх» зростають.

Створення одягу з цільного плаского шматка тканини – метод комбінаторики без застосування традиційних методів зшивання одягу з викроєних деталей. Цей метод використовувався в одязі різних народів: сарі та чоловічі штани дхоті, накидки, пончо тощо. Метод незшитого одягу залишається привабливим і сьогодні. Адже звичайний шматок тканини можна багаторазово перетворювати в нові види одягу. Наприклад, велика хустина може перетворюватися в складовий шарф, капюшон, накидку, хустку, сарафан тощо. Трансформація перетворень здійснюється за рахунок різного виду фіксації: вузлів, зв'язок, фурнітури.

Модульний метод проектування передбачає різноманітність продуктів дизайну під час мінімального використання уніфікованих елементів (модулів). Варіативність художніх форм, можливість з обмеженого числа елементів складати різноманітні твори – одна з особливостей народного мистецтва. Дуже часто народний орнамент складається з невеликої кількості елементів, що повторюються.

У дизайні одягу модулі можуть бути однакового розміру, що добираються відповідно до антропології тіла людини та оптимальних розмірів готового одягу. Модулі, як правило, мають прості геометричні форми, щоб під час з'єднання могли утворюватись різні елементи костюма: капюшони, жилети, рукави різної довжини. Важливим є вибір способу з'єднання простих модулів у вигляді квадрата, прямокутника, ромбів та ін. Лінії з'єднання модулів у композиції костюма створюють додатковий декоративний ефект. З однакових модулів можна утворювати різні вироби: жилети різної довжини та форми, сарафани, спідниці різної довжини, пальта, вироби з накладними деталями.

Метод деконструкції полягає в новому підході до моделювання одягу, який являє собою вільну маніпуляцію формою та посадкою виробу на фігурі. Цей метод був запропонований японськими дизайнерами Й. Ямамото та Р. Кавакубо на початку 1980-х років, його використовували Ж. П. Готьє та Дж. Гальяно [4, 18]. Роботи японських дизайнерів суттєво вплинули на модельєрів Європи, які використовували асиметричний крій, нерівні краї, прорізи, діри, поділ конструкцій на праву та ліву половини, вивернуті на лице шви, застібки в нетрадиційних місцях, елементи незавершеності, порушення традиційної технології. Метод деконструкції сприяє різнобічному розвитку гнучкості мислення, дозволяє отримати зовсім нові, парадоксальні, сміливі рішення.

Отже, розглянуті методи проектування дозволяють синтезувати реалії зовнішньої дійсності та реалії внутрішнього авторського сприйняття. З їхньою допомогою майбутній дизайнер осмислює і виявляє актуальні проблеми сьогодення (соціальні, екологічні, економічні

та культурні), формує основну концепцію власного бачення, неповторного індивідуального сприйняття світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дуда Я. Ю. Конструювання і технічне моделювання жіночого верхнього одягу: Посібник / Я. Дуда. – Львів : «Сполом», 2009. – 356 с.
2. Козлова Т. В. и др. Моделирование и художественное оформление женской и детской одежды: Учеб. для сред. спец. учеб. заведений / Т. Козлова. – М. : Легпромбытиздат, 1990. – 320 с.
3. Ніколаєва Т. В. Тектоніка формоутворення костюма: Навчальний посібник / Т. Ніколаєва. – К. : Арістей, 2007. – 224 с.
4. Орлова Л. В. Азбука моди / Л. В. Орлова. – М. : Просвещение, 1989 – 176 с., ил.
5. Тканко З., Коровицький О. Моделювання костюма в Україні ХХ століття: Навчальний посібник / З. Тканко, О. Коровицький. – Львів : Видавництво «Брати Сиротинські і К», 2000. – 96 с., ил.

УДК 77.04

О. Г. ПАНФІЛОВА

ЛЮДВІК ГРОНОВСЬКИЙ – ВІДОМИЙ МАЙСТЕР ФОТОГРАФІЇ НА КРЕМЕНЕЧЧИНІ

У статті висвітлено специфіку становлення і розвитку фотографії в Кременецькому лицейі та в м. Кременці. Розкрито творчий шлях Людвіка Гроновського у сфері художньої фотографії. Проаналізовано значення діяльності митців Кременецького фототовариства та фотомайстерні Кременецького лицейю.

Ключові слова: Людвік Гроновський, художній центр, Кременець, культурні процеси, фотографія.

А. Г. ПАНФИЛОВА

ЛЮДВИК ГРОНОВСКИЙ – ИЗВЕСТНЫЙ МАСТЕР ФОТОГРАФИИ КРЕМЕНЕЦКОГО КРАЯ

В статье рассмотрена специфика становления и развития фотографии в Кременецком лицее и в г. Кременце. Раскрыто творческий путь Людвика Гроновского в области художественной фотографии. Проанализировано значение деятельности художников Кременецкого фотообщества и фотомастерской Кременецкого лицея.

Ключевые слова: Людвик Гроновский, художественный центр, Кременец, культурные процессы, фотография.

O. G. PANFILOVA

LIUDVIK HRONOVSKIY – A PROMINENT PHOTOGRAPHER IN THE KREMENETS REGION

The article is clearing up the peculiarity of formation and development of photography in the Kremenets Lyceum and in the town of Kremenets. It is also revealing a creative way of L. Hronovskiy in the sphere of artistic photography. The significance of the activity of the Kremenets society and the Kremenets Lyceum Photoshop masters is also being analyzed.

Key words: Lyudvik Hronovskiy, art center, Kremenets, cultural processes, photo.